

Dr. Kolláth György

Az internetes humor gyöngyszeme az a tréfa, amelyben a faltörő kos és a fotocellás ajtó egymást teszteli. Nincsen „csattanó”, mivel jó esetben ezek meg sem ér(in)tik egymást. Némi túlzással illik a példa arra a sporttörvény tervezetre (a sport és a törvény találkozására) is, amit a parlament novemberben tárgyalt, decemberben pedig erőből bizonyára átnyom. A T/2989 sz. törvényjavaslat száz paragrafusból álló jogi monstrum. A hatályos

sporttörvény még csak 42 paragrafust összegez. Eltéréseiket elsősorban mégsem mennyiségi, hanem minőségi elemek alkotják. A legutóbbi, az 1996. évi sporttörvény négy éve üzemel. Ebből kettő év a korábbi, kettő pedig az új kormány működésének időszakára esik. Furcsa paradoxon, hogy az első két évben a törvény rosszabb, a sportirányító gyakorlat viszont jobb volt, most ennek éppen a fordítottja mutatkozik. Színvonalasabb az új, gigantomán sporttörvény, mint volt a korábbi, csüggesztőbb azonban sportközállapotunk, mint volt Atlanta után. Ebből az a tanulság adódik, hogy a törvénykezés nem sok hatást gyakorol a sport világra. A paragrafus-özön megint jobbára öncél. Arra nem a sportnak, hanem a túlélésért küzdő miniszternek van inkább szüksége. Még az sem igaz, hogy hasonló a hasonlóknak örül. Állami erőszakkal, olcsón, újból megvezetik a naiv sportmeneket. Ez a lényeg, a többi főleg manír. Kétségbeejtő eredményt kaptunk például, amikor az új szabályokat megpróbáltuk a vizsály almájára, a focira nézve modellezni. Lesz itt pl. januártól ismét olyan MLSZ elnökválasztási kampány a törvény erejénél fogva, amelyet kitalálni is csak direkt rosszindulattal lehetne. A januártól márciusig tartó kampány-időszak pedig várhatóan megterhelődik az új törvényt támadó 20-30 alkotmánybírói beadvánnyal. Szerva itt, csere ott?

A magyar lakosság egytizede edzi a testét rendszeresen. Több fejlett országban egyharmad ez az arány. Itthon a szurkolói érdeklődés – a sport eseményeihez, ünnepeihez kapcsolódva – néha felmegy az 50%-ig. A szurkolók megértik, hogy a politika győzelmei esetén maga is szeret az ünnepi szőnyeg szélén állni. Az emberek a sportban mégsem politikát, államot és jogot keresnek, hanem szórakoztatást. A sportemberek rezignáltan mondják: ha már az állam ígéri, de nem segíti mindenki számára érzékelhetően a testkultúrát, akkor legalább hagyja békén, tisztelje annak autonómiáját. Az adminisztratív felfogású és jócskán alkotmányellenes legutóbbi sporttörvény éppen azért bukott meg, mert azt a sportmozgalom idegennek, feleslegesnek találta. Még egy ilyen ki merne a törvénygyáron keresztülvinni? Csak hogy Magyarország ma szlogenország, ahol szemrebbenés nélkül állítható a valóság ellenkezője; főként, ha az emberek ezt szeretnék látni, hallani. Így, erre fel jön most új jelszavakkal, de sok régi beidegződéssel, paternalista és bürokratikus szemléletmóddal mintegy 460 kilobite joganyag.

És ez még nem minden. Maga a tényleges „sportjog”: például a doppingolásról, a sportfegyelmiről, a nézőtéri biztonságról, a képzési és más szakmai előírásokról, szabványokról, tehát mindösszesen több mint 20 dologról még később érkezik majd, végrehajtási rendeletek formájában. Ehhez pedig társul további, több kilónyi kötelező szakszövetségi (pl. MLSZ) normaalkotás. Mindennek ugyanakkor a törvényi hivatkozása, „password-je” az önszerveződés, az autonóm civil tevékenység volna. Elvi válaszut ez, mert hogyha a roskatag magyar sporttal meg lehet tenni önállóságának, önkormányzatának, önszabályozásának megnyirbálását, kétségbevonását, s az egész „gondnokság alá helyezését”, akkor a civil társadalom más, könnyebb vagy fajsúlyosabb szereplője is így járhat. (Bennfentesek a megmondható: a jogszabály-előkészítők trükkös hivatkozása az, hogy miért ne lehetne megcsinálni azt, ami a németeknél, a spanyoloknál vagy az angoloknál már működik, talán azok nem számítanak demokratikus jogállamnak? Hivatkoznak arra is, hogy az elképzelt modelljük már része a jogrendszerüknek, ilyen szabály van például a vállalkozások vagy a politika világában, nem is igazán értik az elmélet embereinek finnyáskodását. Ez a megkerülő

Cím
Öngól, törvényben elbeszélve
Dátum
2000.12.04.

Dr. Kolláth György

csel dolgozik itt is, tehát idegen analógiák erőszakolt „honosítása” folyik. Így válik a törvény mindinkább sport-, demokrácia- és jogellenessé.)

Az új sporttörvény 100 poroszos paragrafusával az áll szemben, hogy ma a sport jogi normái kb. 2/3-ának senki sem szerez érvényt. A sport diszfunkcióinak, szabályozási bajainak kb. 90%-a a futballból származik, és annak döntő részére pedig gyakorlati jogalkalmazási probléma. Nincs az a jogalkalmazási nehézség, amin erőszakolt, fantáziadús jogalkotás adekvát módon segítené. Lássunk egy példát: a sportminisztérium rendkívül erőteljes joga, fegyvere a törvényességi felügyelet, mellyel a köztestületeket szabályszerű működésre készíthetné. Ilyenfajta, érzékelhető, legutóbbi aktivitása – politikai és nem jogi alapon – azonban csupán az MLSZ botrány kapcsán volt. Azóta sehol semmi, hacsak nem számítjuk azt ide, hogy egy-két marginális ügyben bátortalan levelezés folyt. Azt gondolhatnánk, hogy a kudarcból belátó jogi következtetésre, rendezésre jutott a sporttárca. Ez azt feltételezné, hogy őszintén megválaszolja legalább önmagának: az működött-e jól vagy egyáltalán a magyar sportban, amit a minisztérium generált, vagy az, amelyhez a keze nem ért el?! Hová tenné a hangsúlyt: önmagára avagy a sportszakma műhelyeire, az önálló sportszervezetekre, az iskolákra, a civil klubokra s arra a szabad, felelősen gondolkodó polgárra, aki a preambulumban méltatást, magában a törvényben azonban kevés gyakorlati esélyt kap. (Egy kellemes uszodából pl. ez év őszétől eltűntek a gyerekek. Kérdésünkre, hogy hová lettek, röstelkedve így felelt a szakszemélyzet: a szülők többsége már nem tudja megfizetni azt a pénzt, amibe a gyerek rendszeres úszóedzése kerülne.)

Az új törvény akarva-akaratlanul szemlélteti, hogy a (sport)politika mit tart fontosnak és meddig megy el a testkultúra elismerése, támogatása, megrendszabályozása terén. Félő, hogy a dirigista hozzáállás itt sok bajt fog okozni. A törvényjavaslat 12. § (2) bek. szerint „Sporttevékenység szervezett formában sportszervezetek keretében végezhető”. Ezentúl sportszervezet csak sportegyesület és sportvállalkozás lehet (88. § 22. pont). A rosszul gazdálkodó sportegyesületek a jövőben felszámolhatók lesznek, éppen úgy, ahogyan a gazdasági társaságok (21. §). A közel 100 sportformából – mondjuk – a természetjárás is egy sporttevékenység. Budapest több pontján, rendszeresen, hétvégén találkoznak a természetjárók, s elsétálnak a hegyekbe. Ezt a rádió is népszerűsíti, szabad és érdemes csatlakozni a kirándulókhoz. Amíg az emberek ezt „szervezetlenül” csinálják, a jog hallgat. Ám hogyha „szervezetter” végeznék, akkor jövőre már kötelező lenne – s nem akármilyen, hanem kimondottan – sportegyesületbe tömörülniük vagy kényszer-sportvállalkozást létesíteniük. Felfoghatatlan, hogy miért jó ez az államnak? Az sem számít, hogy az egyesülési jog – alkotmányosan – önkéntesen gyakorolható és abba még az is belefér, hogy jogi személy szervezetet sem kötelesek az emberek létrehozni. Amennyiben viszont a törvénytisztelő sétafikálók ezt muszájból megtennék, esetleges veszteséges gazdálkodásukat a közhatalom a felszámolásukkal, szétkergetésükkel honorálná. A jog tehát nem a sportolást, hanem a formakényszerert favorizálja.

A civil társadalom elve, hogy senki sem kényszeríthető egyesületi tagságra. A civil világ belsőleg határozza meg, hogy kitől, milyen anyagi erőfeszítést vár. A tervezet 6. §-a mégis kizárná, hogy egy amatőr sportoló egyesületen kívülként versenyengedélyt kapjon; avagy versenyengedélyét (például egy munkanélküli amatőrnek) díjtalanul adják ki. Lám, az állam mindent jobban tud, bizalmatlanul szemlél és kényszerpályára terel – mégpedig a tisztas polgári szórakozás, a szabadidős testgyakorlás kapcsán is. Ehhez képes pedig a hivatásos sport üzleti világa – persze – még bonyolultabb lesz. Ez utóbbival kevés vitám van, mert itt azt az elvet kell korszerűen, tartalmasan megjeleníteni, hogy a vállalkozásnak és a vállalkozónak minden szabad, amit jogszabály nem tilt és nem is korlátoz, következképpen kellene a közérdekű fékpedálok. Csak mintha megfeledeztünk volna azokról a gyönyörű elvekről, amelyeket 10 éve a rendszerváltozáskor meghirdettünk: decentralizálás, deetatizálás, dereguláció, liberalizáció és bizalmi elv.

Dr. Kolláth György

Gyári hibája a törvényjavaslatnak, hogy elkésett, kétségbeesett, politikai ízű rendszer-váltó-láz hajtja. Le akar számolni a múlttal, miközben nincs vonzó ember-eszménye, sem pedig jövőképe. Beéri szlogenekkel ott, ahol stratégiai előrelátás kellene. Mintha a semmiből jönne a normaszöveg, s az sem biztos, hogy merre tart egyáltalán. Méltatja például az indokolás az Európai Unióban végbemenő sportgazdasági és jogi folyamatokat, de nem tudja szinkronba hozni a hazai viszonyokkal. Az EU-ban a sportüzlet és a hivatásos sporttevékenység virágzóan a piacgazdaság és a szabad munkavállalás törvényei szerint folyik. Ott a szabadidős sportolás pedig tiszta magánügy, amit az állam közvetve támogat, közérdekűnek ismer el, s amit a polgár és családja meg tud fizetni. Itthon ellenben diadalmas profi sport egyenlőre nincsen és sok család éppen a testkultúrán takarít meg pénzt a családi költségvetésnek (nem futja a gyerek sporttáborozására és több hónapos elmaradás van az egyesületi befizetésekénél is). Elmarasztalja ugyanakkor az általános indokolás második mondata a sport „jellemző” felelőtlen és veszteséges gazdálkodását, de arról már nem szól, hogy ennek mik a mélyebb okai. Miért hagyta a sorsára a közhatalom 10 éven át a testkultúrát és miért volt részes abban, hogy 10-12 milliárd forintnyi sportköztartozás felhalmozódhatott. Rossz üzenet az, hogy lefelé elmarasztalás, megbélyegzés és büntető rendcsinálás irányul; fent viszont nem kell számot adni semmiről sem. Ezek az aránytalanságok köszönnek vissza a profi sport jogi háttérének megszerkesztésénél is. Alig/ha/ lesz befektető, aki adná és kockáztatná a pénzét, ameddig – nyaklő nélkül - más dirigál.

Így és ezért lehet e jogalkotás ideálja az erőfutball, a drákói szigor és beavatkozás. A futball visszaélései feszítik, sőt láthatóan felbőszítették a döntéshozókat. A sportpolitika kínjában csírájában fojtana el szinte mindent, ami nem kockázatmentes trivialis. Például egy profi sportolónak ezentúl csakis egyetlenegy sportos pénzkereső jogviszonya lehet. Helyes törvényi cél volna a foci pénzek „kifehérítése”. Reális gondolat, hogy az összes törvénytelen csapat elzárják. Ésszerűtlen és teljesíthetetlen tilalmat mégsem szabadna a sportolóra rakni, pláne hogyha megélhetése mást diktál, mint a jogi papírforma. Mert hogyha eleve elveszik például egy tornásznak, egy sakkozónak, egy ösztöndíjból nehezen megélt diák-sportolónak még az esélyét is, hogy korrekt, adóköteles megbízással egy bemutatón részt vegyen, akkor ezzel nem a sport tisztaságát, törvényes rendjét szolgálják, hanem bürokratikus falat emelnek. Sport tárgykörben sem lehetne sportszerűtlenül, sportellenes módon törvénykezni. Különböztethető, hogy mi lesz az ilyen (8. §) és a hasonló rendszabályok gyakorlati legitimitása.

Az új törvénytervezet talán mégis - a nem közhatalmi regulák révén - valamivel jobb, mint amilyenek a hatályos sportregulák. Azért lehetséges ez, mert a civiljogi szabályokat magas jogi kultúrával, igényes koncepcióval, jó minőségben állította össze Sárközy professzor. Szerintem ebben a magánjogi blokkban is van egy-két túlzó vagy vitatható elem. De a sportolók szerződéses, továbbá munkajogi szabályai és főleg a profi sport újszerű keretei, felhatalmazásai és garanciái nagy értéket képviselnek a törvényjavaslatban. Szellemük is kedvező, mivel polgári jogi, üzleti felek kapcsolatáról, nem pedig állami fenyegetőzésekről van szó jellemzően. Ezek mentén nemsokára világos és törvényszerű lesz, hogy milyen jogi kapcsolat áll fenn a sportoló, mint munkavállaló, továbbá a klub, mint munkaadó között. Ha jogszerűen látjuk és megértjük, biztonságosabban betartjuk azokat a szerződési elemeket is, amelyek a szurkolók és a sportesemények szervezői, rendezői között keletkeznek. Szükség van a szponzoráció, az arculatátvitel (a piacépítés) szerződéses rendjének jó meghatározására, továbbá a vagyonkezelés és a médiabeli sportközvetítés új, korszerű normáira is.

Hanem a tervezet közjogi része reménytelen zagyvaság. Itt büntet különösen, hogy a szervezeti, irányítási, hatáskörtelepítési, közigazgatási, önkormányzati rendelkezéseit senki sem alapozta meg kielégítően és nem is volt képes összehangolni. Konceptcionális igénytelenség, kapkodás, zűrzavar, túlburjánzó szervezetiség jellemzi és teheti akár működésképtelenné is a sportstruktúrát. A nível így szemléltethető: a vakondnak a szánkódomb már maga a Himalája.

Dr. Kolláth György

A törvénykezés közjogi-szakmai képtelenségét az ISM példája mutatja. Látványos öngólt ló a tárca, amikor saját magát a törvényjavaslatában eljelentékteleníti, csaknem megdönti. Azt körülbelül mindenki tudja, vagy elképzelheti, hogy mi a dolga s a kirótt kompetenciája egy szakminiszternek. Közismert, hogy ebben a közigazgatási modellben a miniszter a kulcsfigura, a minisztérium a segédhivatal. A tárcák közötti kompetencia-megosztásban van sajátjogú, továbbá közreműködői feladat. Még a nem túl dinamikus miniszterek is harcolnak azért, hogy önálló feladatkörük és finanszírozásuk számottevő és sértetlen legyen, közreműködő feladataikat pedig elsősorban maguk mozgassák. Kellenének a kormányzati munkát ellenőrző kontrollformák, s ezek nemcsak beszámoltatnak, hanem megóvnak a belterjességtől, az elidegenedéstől. Az ISM jövője kapcsán ezek az elvek vajmi keveset számítanak. Saját feladat- és hatásköreiben bátortalanság, koordinációs tennivalói terén üresség, beszámoltatási rendjeiben felszínesség, költségvetési gazdálkodásában pedig kizárás mutatkozik. Az élsport olimpiai felkészülése már átcsúszott a MOB kezébe. A sport-közalapítványok működésében nincsen reform, az új törvénynek a társadalmi, makrogazdasági, szakmai háttér tanulmányai hiányoznak. Modern szervezeti vázrajz sem szemlélteti a változások irányát, tartalmát, összefüggéseit. A Nemzeti Sporttanács nevű, parlamenti hatósugarú – a sport-bürokráciát is ellenőrző - formáció végül kikerült a javaslatból. Új formaként érkezik viszont az új Nemzeti Sportszövetség (40-41. §). Ez a szövetség viszont olyan átfogó ernyőszervezet lenne, amely szakszövetségeket regisztrál, köztük pénzt oszt el, szervezeteket koordinál, széles körű érdekeket jelenít meg, tervezeteket véleményez, nemzetközi kapcsolatokat ápol – és így tovább. Nagyrészt éppen azt végzi, ami miniszteri tennivaló volna. A dolog így kikezdi, marginalizálja a sportminisztériumot. A Nemzeti Sportszövetség nevű új szervezet pedig nem csak egyfajta pseudo-minisztérium lenne, hanem kísértetiesen emlékeztet (egy más szakmai metszetben) a TB önkormányzatok reinkarnációjára. Következésképpen a miniszteri szerep a jövőben leginkább szponzorálásból, jogi aprómunkából és reprezentálásból állna. Megtehetné persze tudatosan és következetesen az ISM, hogy előkészíti és szolgálja az önmaga után következő korszakot. Valószínűbb azonban, hogy mindössze a végiggondolás és a hozzáértés hiányáról, avagy tévedésről, beletörődésről, rossz kompromisszumról van szó. Talán magának a sporttárcaának sincs túl jó véleménye önmagáról és saját perspektíváiról. A sportkormányzat ez idő tájt rosszat – jogot – álmodik. A parlamenti csörték megmutathatják, hogy kinek, mikor fújnak ébresztőt, netán takarodót.